

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ
ХУДОЖНЬО-ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ
підготовки першого бакалаврського рівня вищої освіти
спеціальності 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація

2023 рік

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Гарбузенко Л. В., кандидат педагогічних наук

Обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою факультету

«_____» _____ 20__ року, протокол №_____

Голова Вченої ради факультету _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

М.П.

Програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва та дизайну

Протокол №_____ від «_____» _____ 20__ року

Завідувач кафедри

_Стрітьєвич Т. М.

Програма навчальної художньо-етнографічної практики складена відповідно до Освітньої програми підготовки першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація та є логічним і послідовним продовженням навчального процесу в умовах природного, позааудиторного оточення.

Художньо-етнографічна практика студентів є невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація та здійснюється експедиційно-творчим методом, який передбачає виїзд групи студентів на чолі з керівниками практики в населенні пункти етнографічного районування (області: Львівська, Київська, Чернівецька, Закарпатська, Кіровоградська, Черкаська, Полтавська, Івано-Франківська, Чернігівська, Одеська). Конкретно місце проведення практики визначається щорічним наказом. Досвід роботи на пленері є одним з визначальних факторів унікальності академічного мистецтва. Проведення пленерної практики у процесі навчання студентів ЦДУ ім. Винниченка є одним із факторів збереження культурної пам'яті, виховання наступних поколінь митців-педагогів у дусі співвідношення традицій і новаторства.

Цілеспрямоване впровадження найкращих надбань національної культури у художньо-педагогічну практику обумовлює культуротворчу функцію сучасної освіти, потребує відповідних форм та методів організації навчального процесу педагогічного ЗВО. Художньо-етнографічна практика виступає важливим компонентом професійної підготовки майбутніх фахівців образотворчого мистецтва. Важливість практики полягає у її спрямованості – здійсненні фольклорно-етнографічної, народознавчої, краєзнавчої, художньо-творчої, навчально-виховної, культурно-освітньої, комунікативно-організаційної пошукової діяльності студентів-практикантів.

Художньо-етнографічна практика для студентів 3 курсу проводиться у 6 семестрі згідно з навчальними планами підготовки фахівців першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. На проведення практики відводиться 3,5 кредити, 105 годин.

Навчання образотворчій грамоті на основі дослідження особливостей традиційної матеріальної та духовної культури базується на візуальному пізнанні навколишньої дійсності. Система завдань практики дає можливість студентам отримати необхідний образотворчий фаховий досвід у зображенні, максимальній кількості різноманітних етнооб'єктів довкілля, типів пейзажів, станів природи у різні пори доби. Система завдань передбачає освоєння роботи різноманітними художніми матеріалами та техніками, орієнтуючись на ті матеріали, якими працюють студенти під час аудиторних занять (акварель, гуаш, олія, графітний олівець, сангіна, пастель), що дає змогу закріпити та розширити набуті уміння та навички.

Завдання художньо-етнографічної практики закладають міцну основу фахових знань і умінь студентів, які ґрунтуються на нерозривному зв'язку

процесів освоєння реальної дійсності та отриманні професійних навичок роботи на пленері. Це сприяє розвитку творчої особистості та фахової компетентності.

Успішне володіння знаннями, уміннями і навичками з навчальної художньо-етнографічної практики ґрунтується на знаннях із суміжних дисциплін: "Історія образотворчого мистецтва", "Композиція", "Основи образотворчої грамоти та кольорознавства", "Декоративно-прикладне мистецтво" "Живопис", "Рисунок", "Філософія", "Історія та культура України", "Безпека життєдіяльності та основи охорони праці", "Основи інформатики та ІКТ в мистецькій освіті" та ін..

Програма навчальної художньо-етнографічної практики складається з таких розділів:

1. Народна творчість та етнографія.
2. Художня творчість в умовах пленерної практики.

Мета практики – дослідження особливостей традиційної матеріальної та духовної культури України: збір та систематизацію інформації про старожитності, предметів побуту; художньо-образне зображення етнографічних особливостей регіонів; систематизація, поглиблення, закріплення та практичне застосування теоретичних знань, отриманих з різних навчальних дисциплін.

Метою зумовлені наступні **завдання** практики: навчати осмисленню сучасного стану традиційної духовної та матеріальної культури досліджуваного регіону; виявляти основні регіональні традиції та характер її подальшої трансформації; передавати художньо-етнографічні особливості населення, як носіїв традиції, різних вікових категорій регіону засобом портрету; розвивати просторову орієнтації, цілісного сприйняття природи з урахуванням загального тонового і колірною стану; сприяти формуванню навичок художнього відбору, вміння вибирати найголовніше, композиційно мислити; збирати та документувати етнографічний матеріал, вводити його у науковий та практичний обіг; готувати студентів до самостійної роботи, вміння самому ставити цілі і завдання та реалізовувати їх.

Згідно з вимогами Освітньої програми у студента мають бути сформовані такі **компетентності**: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва, й характеризується певною невизначеністю умов; розвиток критичного та наукового мислення студентів; здатність діяти соціально відповідально та з позицій громадянської свідомості; реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; виявляти цивільно-патріотичну позицію, демонструвати усвідомлену поведінку на основі загальнолюдських цінностей; здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; здатність володіти державною та іноземними

мовами, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, уміння влучно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань у професійній діяльності; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність здійснювати пошук, збереження, обробку та редагування професійної інформації з різних джерел з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень; вміння самостійно поглиблювати знання в рамках дисципліни шляхом пошуку й опрацювання нової інформації, прагнути до саморозвитку, постійного підвищення кваліфікації та майстерності; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях та генерувати нові ідеї; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; презентувати результати власної художньо-творчої діяльності; здатність розуміти сутність мистецьких явищ та використовувати візуальне мистецтво як засіб формування глядацької свідомості та естетичного середовища; здатність працювати в міжнародному контексті; здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва, зміст основних класичних і сучасних категорій та концепцій мистецтвознавчої науки, усвідомлювати їх художньо-естетичну природу; здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей; здатність здійснювати творчу діяльність на базі професійних знань та навичок, та пластичну мову художнього твору; формулювати цілі демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну, стилістичну особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей; здатність демонструвати достатньо високий рівень творчої майстерності, розуміти основні шляхи інтерпретації художнього-пластичного образу у мистецтвознавчій, творчій та дослідницькій діяльності; інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі; здатність інтегрувати професійні знання та навички і використовувати їх у процесі створення художнього твору, володіти різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах, впроваджувати сучасні способи відтворення, використовувати виразну мову образотворчого мистецтва в процесі власної професійної діяльності; здатність сприймати новітні концепції в галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва і реставрації творів мистецтва, поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями; здатність відтворювати традиційні та синтезувати сучасні технології в творах образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва та реставрації; здатність розуміти закономірності творчого процесу: перебігу та етапів виявлення і втілення художнього образу за допомогою образотворчих засобів; розуміння особливостей художнього сприйняття: цілісного бачення, асоціативного, образного сприйняття; визначення етапів та послідовності реалізації художнього образу в мистецькому

творі; здатність до творчої уяви й образного мислення, художньої спостережливості, зорової пам'яті, виховання широкої художньо-естетичної культури і художнього смаку; здатність досконалого володіння дисциплінами образотворчого циклу та здатність спрямовувати ці теоретичні знання та практичні навички на виконання роботи в матеріалі; усвідомлення основних художніх особливостей зображально-виразних засобів та їх можливості у виявленні образу.

Очікуваними **програмними результатами навчання** є: знання матеріалів та технік образотворчого мистецтва; виражальних і виразних засобів, професійної термінології, етапів та методики виконання зображення; усвідомлення теоретичних основ образотворчої грамоти для застосовування комплексного художнього підходу у створенні цілісного образу; знання основних законів теорії композиції; її видів, правил, прийомів та засобів, володіння специфічною термінологією, розуміння стадій та вимог щодо художньої-образної побудови композиції; володіння чітким уявленням щодо гармонійної організації композиції; аргументувати вибір матеріалів та техніки, зображальних засобів, різних мистецьких технік для вирішення практичного завдання, продемонструвати знання та розуміння зображальних і виражальних можливостей різних художніх матеріалів, що застосовуються у живописі, рисунку, декоративно-прикладному мистецтві, реставруванні; здійснювати пошук, аналіз та оброблення інформації з різних джерел; володіння навчальними методиками, теорією та методикою професійної художньої освіти та дидактикою викладання спеціальних дисциплін з фаху та формувати естетичні смаки, художні навички учнів загальноосвітніх та початкових спеціалізованих мистецьких закладів; вміння визначати й оцінювати образотворчу діяльність у системі часово-зорових мистецтв, володіти образотворчою грамотою, фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів, вміти аналізувати художні твори за різними критеріями; вміння застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності, виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, керувати художньо-творчою діяльністю учнів, урахувавши їх вікові та індивідуальні можливості; володіння умінням оцінювати змістовне навантаження виражальних засобів мистецтва, розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва; використовувати відповідну термінологію, обговорювати факти та інтерпретації зрозумілою і чіткою мовою, застосувати це в презентаціях, есе та дипломній роботі; популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної само-ідентифікації; здатний до творчого та професійно-ділового спілкування із застосуванням фахової термінології; здатний до міжособистісної взаємодії, уміє толерантно вести дискусії та аргументувати власні думки; відповідально ставитися до виконуваної роботи, самостійно приймати рішення, досягати поставленої мети з дотриманням вимог

професійної етики; свідомо ставитися до пізнавальної діяльності, до самонавчання та продовження професійного розвитку як умови розвитку творчої особистості та професійного зросту.

Інформаційний обсяг художньо-етнографічної практики

Розділ 1. НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ТА ЕТНОГРАФІЯ

Тема 1. Історико-етнографічний аспект

Історико-етнографічне районування досліджуваної групи населення. Природничо-географічні умови. Етнічний склад району. Історичні умови розвитку. Матеріальна культура певної місцевості. Характерні особливості господарської діяльності, матеріальної і духовної культури. Особливості культури і побуту населення.

Тема 2. Традиційно-побутова культура

Ужиткове мистецтво в контексті етноспільноти. Народне мистецтво як одне із зрізів ментальної структури певного суспільства. Професійне образотворче та декоративне мистецтво в контексті культури регіону. Порівняльний аналіз та пошуки відповідних культурних аналогій у інших народів. Організація збирання, способи фіксації, методика та техніка запису джерел інформації. Методи дослідження.

Розділ 2. ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ В УМОВАХ ПЛЕНЕРНОЇ ПРАКТИКИ

Тема 1. Художньо-творча діяльність

Короткочасні етюди пейзажу на передачу ландшафту у різних станах освітленості. Загальний стан в пейзажі з урахуванням особливостей мотиву. Особливості роботи над сюжетним етюдом з натури. Характерні риси навколишньої місцевості. Самостійність у виборі мотиву, сюжету, точки зору, розмірів полотна. Графічні пошуки і швидкі етюди мотиву на виявлення загального тонового стану освітлення в пейзажі та етнічних особливостей. Ландшафтний панорамний розгорнутий пейзаж. Пейзаж камерного характеру.

Тема 2. Зображення навколишньої дійсності.

Сюжетно-тематичний етюд з натури. Етнічний образ. Начерки по пам'яті і за уявленням. Закони композиції в навчальному етюді. Тематичні етюди і начерки натури в русі. Методи та прийоми передачі руху в образотворчому мистецтві. Особливості зображення портрету на пленері. Особливості зображення людини в етнографічному середовищі. Тривалі етюди фігур людей різних етнічних груп, віку, статусу, професії у конкретній атмосфері. Зображення з натури, по пам'яті, за уявою сюжетних сцен з навколишньої дійсності. Тонові та колірні співвідношення в малюнку та живописі. Загальний колорит.

Тема 3. Тематична композиція.

Жанрові сцени за мотивами навколишньої дійсності. Підготовчі роботи (начерки, етюди, варіанти ескізу). Єдність зображення та виразності у малюнку та живописі. Композиція на задану тему. Художнє відтворення результатів спостереження, образних уявлень в етюдах, начерках, ескізах.

Рекомендована література

Методична література:

1. Гарбузенко Л. В. Декоративно-прикладне мистецтво: крок до художньо-естетичної компетентності: Навчально-методичний посібник. – Кіровоград: ФОП Александрова М. В., 2016. – 132 с.
2. Гарбузенко Л. Система навчальних завдань для формування художньо-естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Вип. 12. – Ч. 1. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. – С. 137–143.
3. Гусєва Л. Г., Пунгіна О. А. Пленер: живопис. Методичні рекомендації з живопису до навчальної художньо-творчої практики "Пленер" для студентів I курсу мистецького факультету спеціальності 023. Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. – Кропивницький: Видавництво ТОВ "Моноліт-12", 2019. – 34 с.
4. Гусєва Л. Г., Пунгіна О. А. Пленер: рисунок. Методичні рекомендації з рисунку до навчальної художньо-творчої практики "Пленер" для студентів I курсу мистецького факультету спеціальності 023. Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. – Кропивницький: Видавництво ТОВ "Моноліт-12", 2019. – 28 с.
5. Гусєва Л. Г., Пунгіна О. А. Пленер: композиція. Методичні рекомендації з композиції до навчальної художньо-творчої практики "Пленер" для студентів I курсу спеціальності 023. Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. – Кропивницький: Видавництво ТОВ "Моноліт-12", 2019. – 24 с.
6. Давидов В. М. Зміст навчальної практики "пленер" у професійній підготовці педагога-художника. / Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки. 2017. Вип. 155. С. 107–111.
7. Малезик Ю. М., Балах Д. І. Використання можливостей кольору під час практики з пленерного живопису у майбутніх учителів образотворчого мистецтва. / Педагогічні науки. "Молодий вчений" № 5 (69). Видавництво "Молодий вчений". – 2019. С. 143–146
8. Пунгіна О. А. Передумови розвитку та особливості художньої освіти на Півдні України у II половині XIX ст. // Наукові записки / Ред. кол.: В. В. Радул, В. А. Кушнір та ін. Серія педагогічні науки. – Випуск 139. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. С. 158–162.

Базова:

1. Беда Г. В. Живопись. – М.: Просвещение, 1986. – 192 с.
2. Визер В. В. Живописная грамота: основы пейзажа. – СПб.: Питер, 2006. – 192 с.
3. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 286 с.
4. Маслов Н. Я. Пленер: Практика по изобразит. искусству. – М.: Просвещение, 1984. – 112 с.

5. Програма, запитальники та методичні поради дослідникам народної культури України / Упорядн. Л. Орел, К. Міщенко. – Київ: ІСДО, 1995. – 232 с.

Допоміжна:

1. Ковальчук Н. А. Композиция. Художественные средства. – М.: Плакат, 1990. – 32 с.

2. Ломоносова М. Т. Графика и живопись. – М.: ООО «Издательство Астрель» ООО «Издательство АСТ» 2003. – 202 с.

3. Панксенов Г. И. Живопись. Форма, цвет, изображение: [учеб. пособие]. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 144 с.

4. Паранюшкин Р. В. Композиция: теория и практика изобразительного искусства. – Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 79 с.

5. Прокофьев Н. И. Живопись. Техника живописи и технология живописных материалов: [учеб. пособие]. – М.: Гуманитар. Изд. центр ВЛАДОС, 2010. – 158 с.

6. Супруненко В. Народознавчий запитальник. – Мелітополь, 1994. – 32 с.

7. Трофимов В. А., Шарок Л. П. Основы композиции. – СПб.: СПбГУ ИТМО, 2009. – 42

8. Унковский А. А. Живопись: Вопросы колорита: [учеб. пособие]. – М.: Просвещение, 1980. – 128 с.

1. 9. Чинь Ф.Д.К. Архитектура: форма, пространство, композиция. – М.: Астрель, 2005. – 399 с.

Критерієм рівня засвоєння курсу навчальної художньо-етнографічної практики є вміння застосовувати специфіку знань, різноманітних технік образотворчого мистецтва на основі отриманих практичних навиків роботи у творчій та професійній діяльності.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: науково-практична конференція, кафедральний перегляд, диференційований залік відповідно навчального плану спеціальності.

Засоби діагностики успішності навчання: поточний контроль, оцінювання практичних робіт, контроль за виконанням завдань для самостійної роботи.